

Scenariusz zajęć: „Cena jednego posta – odpowiedzialność prawna w sieci”

Czas trwania: 45–90 minut.

Cel: Uświadomienie uczniom, że działania w Internecie mają realne konsekwencje prawne oraz emocjonalne.

1. Wstęp: „To tylko żart?” (5–10 min)

Krótką dyskusja na start. Pytanie do klasy: *Gdzie kończy się „fun”, a zaczyna paragraf?* Wyjaśnienie, że w świecie dorosłym (do którego uczniowie szkół branżowych wchodzić szybciej przez praktyki zawodowe) nie ma taryfy ulgowej.

2. Pigułka prawna: Co mówi kodeks karny? (15 min)

Warto przedstawić to w formie konkretnej tabeli.

Czyn w sieci	Kwalifikacja prawna	Kara
Uporczywe nękanie, podszywanie się pod kogoś (fake konto).	Art. 190a KK (Stalking)	Pozbawienie wolności do lat 8.
Wyzywanie, wyśmiewanie (poważne naruszenie godności).	Art. 216 KK (Znieważenie)	Grzywna, ograniczenie wolności lub więzienie do roku.
Pomawianie o zachowanie, które poniża w opinii publicznej.	Art. 212 KK (Zniesławienie)	Grzywna lub do roku więzienia (surowiej przez internet!).
Publikacja wizerunku bez zgody (np. nagranie kogoś w szatni).	Art. 81 i 145 Pr. autorskiego	Odszkodowanie (cywilne) i nakaz usunięcia.
Groźenie komuś pobiciem lub śmiercią w komentarzu.	Art. 190 KK (Groźba karalna)	Pozbawienie wolności do lat 2.

Ważne: Osoby, które ukończyły 17 lat, odpowiadają karnie jak dorośli. Osoby młodsze trafiają przed sąd rodzinny, co może skończyć się dozorem kuratora lub pobytem w zakładzie poprawczym.

Warto uzupełnić lekcję o te dwa kluczowe obszary: kodeks cywilny oraz prawa konsumenckie i cyfrowe.

Akt prawny	Czego dotyczy?	Konsekwencja "praktyczna"
Kodeks Cywilny (Art. 24)	Naruszenie godności i czci.	Publiczne przeprosiny, koszty sądowe.
Kodeks Cywilny (Art. 448)	Krzywdą psychiczną ofiary.	Zadośćuczynienie finansowe (nawet tysiące złotych).
Prawo Autorskie (Art. 81)	Publikacja zdjęcia bez zgody.	Nakaz natychmiastowego usunięcia i odszkodowanie.
RODO (Art. 107 u.o.d.o.)	Przetwarzanie danych bez prawa.	Grzywna lub więzienie (jeśli dane są wrażliwe).
Akt o Usługach Cyfrowych	Obowiązki TikToka/Instagrama.	Szybkie blokowanie kont hejterów.

Poza kodeksem karnym, który zajmuje się przestępstwami, istnieje cały szereg przepisów chroniących nas w sytuacjach „miękkich”, ale równie bolesnych (jak nękanie czy publikacja ośmieszających zdjęć).

A. Odpowiedzialność cywilna (pieniądze i przeprosiny)

Nawet jeśli policja uzna, że czyn nie był wystarczająco „szkodliwy społecznie” na więzienie, ofiara może pozwać sprawcę z **kodeksu cywilnego**.

- **art. 23 i 24 k.c. (Ochrona dóbr osobistych):** Każdy ma prawo do czci, dobrego imienia i wizerunku.
 - **Co grozi:** Sąd może nakazać sprawcy publiczne przeprosiny (np. post na Facebooku przez 30 dni – co jest bardzo wstydlive) oraz usunięcie materiałów.
- **art. 448 k.c. (Zadośćuczynienie pieniężne):** Ofiara może żądać konkretnej kwoty pieniędzy za doznaną krzywdę.
 - **Ważne dla uczniów:** W przypadku osób niepełnoletnich, za te koszty odpowiadają **rodzice**, ale po 18. roku życia sprawca płaci sam (nawet z przyszłych zarobków, jeśli wejdzie komornik).

B. Prawo autorskie (wizerunek to własność)

Wiele osób myśli, że jeśli zrobiło komuś zdjęcie, to może z nim robić, co chce. To błąd.

- **art. 81 Ustawy o prawie autorskim:** Rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej.
- **Wyjątek:** Tylko jeśli osoba jest częścią większej całości (np. tłum na koncercie) lub jest osobą powszechnie znaną w trakcie pełnienia funkcji. Nagranie kolegi „z partyzanta” w szkole się tu nie kwalifikuje

C. Nowości 2025/2026: Akt o usługach cyfrowych (DSA)

To europejskie prawo, które daje nam potężne narzędzia do walki z hejtem bezpośrednio na platformach (FB, TikTok, IG).

- **Obowiązek usuwania treści:** Platformy muszą udostępniać łatwe mechanizmy zgłaszania „nielegalnych treści” (np. nękania czy deepfake’ów).
- **Prawo do odwołania:** Jeśli platforma nie zareaguje na zgłoszenie hejtu, użytkownik ma prawo do skargi do krajowego koordynatora (w Polsce to m.in. Urząd Komunikacji Elektronicznej).
- **Walka z Deepfake:** Nowe przepisy (w tym unijny AI Act) nakładają obowiązek oznaczania treści stworzonych przez AI. Publikowanie sfabrykowanych, ośmieszających zdjęć (np. twarz koleżanki wklejona w nagie zdjęcie) jest traktowane z najwyższą surowością.

3. Praca w grupach: Analiza skutków (20 min)

Klasę należy podzielić na grupy. Każda otrzymuje opis sytuacji i ma odpowiedzieć na pytania:

Jakie paragrafy zostały złamane?

Jak czuje się ofiara?

Jakie konsekwencje poniesie sprawca (szkoła, praca, prawo)?

Sytuacje:

Scenka A: „Majster na TikToku”

Sytuacja: Uczeń na praktykach nagrywa kolegę, który popełnił błąd przy maszynie. Dodaje ośmieszający napis i wrzuca na TikToka. Nagranie staje się wiralem, a chłopak jest wyśmiewany w całej firmie i szkole.

- **Prawo:** Naruszenie wizerunku, zniesławienie (art. 212 k.k.).
- **Skutek:** Możliwe dyscyplinarne zwolnienie z praktyk, utrata szansy na zawód, odszkodowanie.

Scenka B: „Zemsta byłego/byłej”

Sytuacja: Chłopak po zerwaniu wysyła na grupie klasowej intymne zdjęcie swojej byłej dziewczyny, które ona wysłała mu w zaufaniu.

- **Prawo:** art. 191a k.k. (Utrwalanie/rozpowszechnianie wizerunku nagiej osoby bez zgody).
- **Kara:** Od 3 miesięcy do 5 lat więzienia (przestępstwo ścigane na wniosek pokrzywdzonego).

Scenka C: „Fake konto nauczyciela/szefa”

Sytuacja: Grupa uczniów zakłada na Instagramie profil z imieniem i nazwiskiem nauczyciela zawodu. Publikują tam przerobione zdjęcia z wulgarnymi podpisami.

- **Prawo:** Kradzież tożsamości (art. 190a § 2 k.k.) oraz znieważenie funkcjonariusza publicznego (jeśli szkoła jest publiczna).

Pytania „bonusowe” (dla całej klasy)

Pytanie o pieniądze: Czy wiedzieliście, że ofiara może pozwać sprawcę z powództwa cywilnego o odszkodowanie? Skąd weźmiecie 10 000–20 000 zł na zapłatę „zadośćuczynienia” za straty moralne? Rodzice zapłacą, czy komornik wejdzie na Waszą pierwszą wypłatę?

Pytanie o „cyfrowy ślad”: Wyobraźcie sobie, że rekruter w Waszej wymarzonej firmie wpisuje Wasze nazwisko w Google i znajduje artykuł o tym, że byliście zamieszani w nękanie rówieśników. Przyjmie Was do pracy?

4. Podsumowanie: Mechanizm „domina” (5 min)

Wyjaśnij uczniom, że raz wrzucony materiał żyje własnym życiem.

Ofiara: depresja, próby samobójcze, rezygnacja ze szkoły.

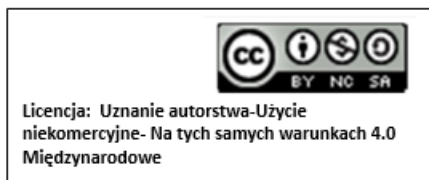
Sprawca: notatka w KRK (Krajowy Rejestr Karny), co oznacza brak możliwości pracy w wielu zawodach (ochrona, służby mundurowe, urzędy).

Świadkowie: jeśli lajkujesz i udostępniasz, pomagasz w przestępstwie.

Pomysł na zakończenie lekcji:

Można pokazać uczniom, jak wygląda **Krajowy Rejestr Karny (zaświadczenie o niekaralności)**. Wyjaśnij, że w wielu zawodach (elektryk z uprawnieniami, kierowca zawodowy, praca w ochronie czy w dużych korporacjach) pracodawca wymaga „czystego konta”. Jeden głupi filmik na TikToku z art. 212 k.k. (zniesławienie) może oznaczać, że uczeń nie dostanie pracy, do której szkolił się przez 3 lata.

Oprac. Aleksandra Krawczyk
Katarzyna Wąsowicz

Scenariusz ma charakter autorski i został przygotowany przez nauczycieli-konsultantów:
Aleksandrę Krawczyk i Katarzynę Wąsowicz.

Scenka A: „Majster na TikToku”

Sytuacja: Uczeń na praktykach nagrywa kolegę, który popełnił błąd przy maszynie. Dodaje ośmieszający napis i wrzuca na TikToka. Nagranie staje się wiralem, a chłopak jest wyśmiewany w całej firmie i szkole.

Scenka B: „Zemsta byłego/byłej”

Sytuacja: Chłopak po zerwaniu wysyła na grupie klasowej intymne zdjęcie swojej byłej dziewczyny, które ona wysłała mu w zaufaniu.

Scenka C: „Fake konto nauczyciela/szefa”

Sytuacja: Grupa uczniów zakłada na Instagramie profil z imieniem i nazwiskiem nauczyciela zawodu. Publikują tam przerobione zdjęcia z wulgarnymi podpisami.